

Interacțiunea educație economică – planificare strategică în noua complexitate a vieții sociale

■

Gheorghe H. Popescu

Lector universitar doctor

Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” București

Elvira Nica

Lector universitar doctor

Academia de Studii Economice București

Abstract. *The economic education, together with the other forms of the integral education, serves to an uninterrupted struggle of the man with the nature and with the society from inside him, within the micro-cosmos where he lives near by other living being, searching the ascension by means of permanent and active adaptation to the external world requirements, as a products of the social communion feeling*

In the field of the economic education also, there is a problem to put in concordance the education system with the amount of knowledge in an almost explosive expansion. Such a problem could become really dramatic one if the today didactic technology had not developed a process of simplification by means of an essence transmitting and appropriating the knowledge.

Key words: economic education; strategic planning; social education; market economy.

■

În societate există în mod obiectiv trebuințe personale, precum și trebuințe comune care rezultă din faptul că omul este un produs al naturii și al societății, funcționând în această dublă calitate, astfel că planificarea strategică este menită să contribuie la satisfacerea rațională a ansamblului trebuințelor umane pe o anumită perioadă.

1. Substanța educației economice

Procesele interne ale educației economice în spiritul planificării strategice țin seama de legitățile și procesele interne ale științei. Educația economică în condițiile actuale se formează și se dezvoltă sub influența directă a evoluției științei economice. Subliniem în acest sens câteva aspecte relevante:

- Educația economică se realizează treptat, prin acumulări sistematice în domeniul cunoașterii științifice. Ea ține seama de procesul istoric al evoluției științei economice, în derularea căreia se descoperă mereu noi principii, teorii, axiome, legi.

Astăzi, mai mult ca oricând, educația economică trebuie să aibă în vedere faptul că Economia, ca știință, acoperă întregul spectru al științei economice. O diviziune ce s-ar putea face este aceea dintre: economia socială ca știința economică propriu-zisă ori pură; politica economică sau economia aplicată și politica socială sau căutarea celui mai bun sistem de distribuire a produsului obținut între factorii care au luat parte la activitatea economică.

- Educația economică trebuie să se realizeze în relație cu asimilarea, folosirea și îmbogățirea permanentă a cunoștințelor economice în succesiunea lor istorică. Aceasta înseamnă că educația economică nu apare sau se dezvoltă pe loc gol, ci asimilând rațional tot ceea ce este nou și avansat în știința economică și în activitatea economică reală.
- Educația economică ține seama de sensul general al cunoașterii științifice, acela al trecerii de la fenomen la esență, de la esența mai puțin profundă

la alta mai profundă. Ea progresează către o cunoaștere tot mai adâncă și mai cuprinzătoare a realității economice, apropiindu-se pas cu pas de adevărul științific. Educația economică își organizează procesul de la simplu la complex, întocmai ca știința economică. Întotdeauna, în primul rând au fost cercetate fenomenele economice simple, apoi fenomenele și procesele economice complexe, dinamice.

- Educația economică are în vedere faptul că legile naturii, societății și gândirii sunt diferite de legile formulate de om în știință. Acestea nu se suprapun, deoarece omul de știință nu creează legi, ci le descoperă, le reflectă mai mult sau mai puțin fidel în conștiința sa, educația economică fiind o manifestare a conștiinței economice. Știința are menirea să aducă cunoașterea științifică mai aproape de original, de realitatea care reprezintă domeniul său de studiu.
- În educația economică, mai mult ca oriunde, acționează confruntarea deschisă, rivalitatea nedisimulată dintre teorii, doctrine anterioare și cele prezente. Aceasta înseamnă că educația economică ține cont de faptul că știința, prin esența ei, este ostilă spiritului conservator, nu cedează tentațiilor facile. De pildă, lupta dintre teoria crepusculară a luminii și teoria ondulatorie a durat circa două secole. La fel se întâmplă și în știința economică.
- Educația economică reflectă interdependențele dintre științele economice, care se dezvoltă interacțional. Un asemenea aspect este tot mai important deoarece asistăm la împletirea proceselor de diferențiere și de integrare a științei. Se reduce progresiv demarcația dintre științele deductive și cele inductive, accentuându-se caracterul sinergetic în știința și educația economică. Un cunoscut specialist, Rudolf Carnap, sublinia că „Nu există diferite științe, cu metode esențial diferite sau cu izvoare cu totul diferite de cunoaștere, nu există decât știință”. Datorită cerinței comunicării permanente între științe, se practică, în prezent, tot mai intens cercetările științifice interdisciplinare în economie, care își pun amprenta și pe educația economică.

Diversificarea, multiplicarea și întărirea funcțiilor educației economice se realizează și sub influența relațiilor interacționale mereu mai ample ale științei economice cu științele naturii, cu tehnica și tehnologia modernă, cu filozofia, cu arta etc. Schimbările calitative în cadrul unor astfel de corelativități se reflectă pregnant în îmbogățirea științei și practicii economice cu noi concepte, noțiuni ce trebuie incluse în educația economică, pornind chiar de la conceptul de economie cu piață concurențială și tranziția spre aceasta, adică la capitalism.

Abordarea omului și a condiției umane, prin raportarea directă și permanentă la realitățile economico-sociale, constituie o premisă metodologică importantă pentru cunoașterea științifică a multiplelor segmente calitative și corelative ce trebuie să se regăsească în educația generală și în educația economică a individului.

Problema conținutului și formării educației economice a omului a constituit și constituie încă o temă de vii dispute la care participă nu numai economiști, ci și alte categorii de specialiști.

Multitudinea opiniilor epistemologice privind abordarea problematicii educației economice a proliferat mai multe definiții ale acesteia, fiecare având avantajele și, totodată, limitele sale.

După opinia noastră, educația economică reprezintă un ansamblu de măsuri și acte economice întreprinse în mod sistematic în vederea formării și dezvoltării însușirilor intelectuale, morale și de justiție, ca și a aptitudinilor și deprinderilor oamenilor, specifice activității economice desfășurate la toate nivelurile de agregare ale acesteia și în acord cu exigențele raționalității economice. Educația economică este o parte a valorii conservate în om, a cărei eficiență se asigură prin gestionarea corectă a circuitelor ei multiple.

Conceptul de educație economică implică zestia ereditară, nativă a omului, mediul socioeconomic în care evoluează individual, precum și calitățile, trăsăturile dobândite prin instrucție, prin formarea școlară și culturală, care îl deosebește și îl apropie de semenii săi. Fiecare individ se distinge prin acest sumum educațional, urmărind în permanență să probeze puțința sa de a realiza exigențele acțiunii economice, prin comportamente corespunzătoare diferitelor situații, așteptând o anumită apreciere asupra încordării voluntare a forțelor sale fizice și psihice.

2. Exigențe ale planificării strategice

Planificarea economică strategică reprezintă acțiunea rațională de elaborare a unor planuri sau programe de dezvoltare a economiei la nivel național, regional sau zonal, local, pe anumite sectoare sau domenii, în scopul atingerii unor ținte economico-sociale majore. Ea este un recurs la metode raționale într-o lume tot mai mult influențată de raritatea și limitarea resurselor, ceea ce se concretizează în accentuarea decalajelor economice pe plan internațional. Este suficient doar un exemplu: în prezent Finlanda realizează un PIB de circa 160 miliarde de euro, la o populație de 5 milioane de locuitori, iar România realizează circa 40 miliarde de euro, la o populație de circa 22 milioane de locuitori. Planificarea este un concept de raționalitate, ce exprimă un ansamblu de acțiuni coerente prin care se urmărește dirijarea activității economice corespunzător anticipărilor determinate științific în cadrul unui plan. Programele economice care ținesc

macroeconomia și soluționarea unor probleme ori situații neprevăzute de interes național, cum ar fi crize de diverse forme, catastrofe naturale, tensiuni internaționale etc., sunt în fond planuri economice, însă s-a evitat această denumire pentru a nu se confunda cu planurile folosite în economia socialistă prerevoluționară.

De aceea, în literatura economică din țara noastră s-au folosit și se mai folosesc termeni ca: previziune economică, anticipare economică, predeterminedare economică ș.a. Asemenea expresii evită termenul de planificare, socotindu-se că el are încărcătura strict ideologică și că planificarea este responsabilă de toate tarele economiei anterioare socialiste.

Or, înțelegerea complexă și corectă a noțiunii de planificare strategică implică genul proxim și diferența specifică, adică operațiunea de determinare a elementelor comune care s-au acumulat în timp și spațiu, îmbinate cu însușirile proprii ale noțiunii exprimate într-un timp istoric anumit, în condiții social-economice concrete, delimitate și periodizate științific. Astfel, apreciem că noțiunea sau conceptul de planificare strategică este o formă logică fundamentală a gândirii umane care reflectă caracteristicile generale, esențiale și necesare ale fenomenelor și proceselor economice, ce se derulează pe baza raționalității economice. Aceasta reiese din analiza profundă a unor probleme esențiale din economie cum sunt:

- compatibilitatea economiei de piață cu planificarea;
- existența planificării în țările cu economie de piață funcțională dezvoltată, modernă;
- sistemul regulator al economiei de piață contemporană; managementul macroeconomiei de piață;
- planul și piața concurențială etc.

Reținând ceea ce a acumulat cunoașterea științifică economică în acest sens, prin contribuția unor personalități științifice sau școli economice, ajungem la aprecierea că noțiunea de planificare strategică reflectă: un anumit tip de acțiune precumpănitor științific; o componentă a științei acțiunii economice raționale; un obiect de studiu în formarea profesională a specialiștilor pentru economie.

Totalitatea activităților prin care se studiază alternativele de urmat și se alege varianta optimă reflectă procesul de planificare. Acesta se derulează pe baza teoriei planificării de către planificator și se concretizează într-un plan, adică un model teoretico-aplicativ pentru un domeniu sau altul al acțiunii umane.

În împrejurările în care comunismul, ca sistem, s-a prăbușit, termenul de planificare sau de plan nu mai trebuie prohibit, cu atât mai mult cu cât el se folosește de mult în țările avansate, ca Japonia, Franța, Olanda, Belgia ș.a. În astfel de țări, statul și numeroase firme folosesc de mult timp planuri pentru diferite acțiuni economice, sociale sau militare.

Planificarea strategică se realizează din necesitatea de a se asigura compatibilitatea și complementaritatea în acțiunile agenților economice în condiții concrete care impun prezența statului, în anumite dimensiuni atât în privința eforturilor, cât și a efectelor ce se înregistrează la nivel macroeconomic și la nivelul diverselor categorii de agenți economici. Planificarea strategică trebuie să respecte cerințele economiei de piață, dovedindu-se a fi o treaptă benefică pentru gestiunea prezenței statului în economie și pentru sporirea efectelor profitabile.

Prin planificarea economică strategică rolul statului se poate realiza, în același timp, pe trei paliere:

1. determinarea rezultatelor dorite, a felului în care acestea pot fi realizate, ca și a șanselor de implicare a agenților economici;
2. acțiunile de formare a resurselor necesare activității economice;
3. acțiunile de utilizare a resurselor în direcțiile prestabilite.

Fără planificare tranziția din țara noastră este încetinită, favorizează irraționalitatea economică pe termen lung sau riscă să nu ajungă la destinația dorită, ci la o alta, pe care numai hazardul o va determina.

Problemele cotidiene, deosebit de numeroase și dificile ale reformei economice, afectează timpul necesar reevaluării unor noțiuni sau concepte care au apărut în contextul simplificator al momentelor inițiale postdecembriste. Un aspect fundamental al reformei este opoziția dintre economia planificată și economia liberă. Susținându-se că acestea reprezintă două tipuri diferite de economie se ajunge la o tratare demodată, chiar contraproductivă întrucât absolutizează delimitarea definitivă a diverselor tipuri de economie, ceea ce contravine realității. În evoluția economiei nu a existat niciodată un anumit tip pur, absolut, ci s-a înregistrat o mișcare spre o economie mixtă, ce caracterizează dezvoltarea istoriei economiei mondiale.

Planificarea înțelege ca metodă de raționalitate și de echilibrare a relațiilor economice nu poate să definească numai un anumit tip de economie, deoarece realitatea demonstrează că și economia socialistă și cea capitalistă utilizau pe scară largă metoda planificării la diverse niveluri de agregare. Ar fi o mare eroare dacă s-ar perpetua concepția potrivit căreia economia liberă de piață ar respinge prin esența sa planificarea strategică sau dacă s-ar absolutiza teoria că planificarea este, în fond, și total comunistă, și generatoare de ineficiență economică. Or, realitatea demonstrează că multe țări dezvoltate folosesc cu foarte bune rezultate planificarea, instituționalizând la gradul cel mai ridicat teoria planificării sau prognozei economice. Procedeele, metodele și tehnicile de planificare sunt mult mai dezvoltate în asemenea țări, iar funcțiile instituțiilor de planificare și previziune sunt fundamentale în elaborarea și înfăptuirea strategiilor

dezvoltării economice. Relevantă este, în acest sens, situația din Japonia, Franța, Olanda ș.a. unde instituțiile de planificare guvernamentale desfășoară o activitate foarte benefică.

Planificarea strategică, prin esența sa, respinge voluntarismul, arbitrariul sau decizia unipersonală, necesitând, însă, în același timp, o gândire strategică științifică bazată pe instrumente statistice moderne, corecte și cinstite, care să consolideze economia întemeiată pe raționalitate economică pe termen lung.

În economie, planificarea vizează activități ce se desfășoară la nivel microeconomic, mezoeconomic și macroeconomic. În contextul economiei de piață, planificarea urmărește asigurarea eficienței tot mai ridicate a concurenței, dezvoltarea și perfecționarea instrumentelor, tehnicilor și pârghiilor pentru realizarea competiției pe piață.

Proprietatea privată, libertatea de acțiune și concurența fac necesară și posibilă planificarea. Necesitatea de planificare constă în imperfecțiunile mecanismului de funcționare a economiei de piață, care generează: insuficiența informațiilor oferite de piață; imposibilitatea instrumentelor pieței de a realiza întotdeauna o alocare optimă a resurselor; absolutizarea criteriului economic imediat și direct în dauna criteriilor social-umane și ecologice pe termen mediu și lung; cerința sporirii eficienței economice sistemice etc.

Reiese că necesitatea planificării economice strategice este determinată de mai multe variabile cum ar fi: caracterul conștient al acțiunii oamenilor; apariția, dezvoltarea și structurarea diviziunii muncii; extinderea cooperării între activitățile specializate; imperativul coordonării acțiunii diversilor agenți economici; lipsa unei acțiuni organizate în gestionarea resurselor care poate duce la irosirea acestora etc.

În aceste condiții realitatea evoluției economiei demonstrează că simpla experiență în activitatea economică, deși este importantă, totuși devine insuficientă la un anumit grad de complexitate și de interdependență al acțiunilor umane. A apărut astfel de mult, încă înainte de cristalizarea unor principii de comportament ale rațiunii economice umane, de descoperirea altor invenții ale acesteia, nevoia de anticipare economică, de organizare și desfășurare a acțiunii umane pe temeiul unui plan. Primele planuri s-au folosit în sectorul militar, din nevoia de organizare și desfășurare judicioasă a luptelor armate, pe fondul conflictelor de interese economice, teritoriale, etnice ș.a. Inițial fără o bază teoretică bine conturată, planul s-a dovedit deosebit de util mai întâi la nivelul acțiunii subiectului economic, al microeconomiei pentru gestionarea cât mai eficientă a resurselor economice, materiale, monetare etc.

Pentru ghidarea rațională a unei entități economice (întreprindere, firmă, instituție etc.) trebuie să se măsoare, să se calculeze ex ante efortul pe care îl presupune activitatea economică respectivă, precum și efectul util ce urmează a fi obținut. Știința economică a demonstrat că activitatea la nivelul microeconomiei este fundamentată mai întâi pe cerințele legii raportului numeric și a proporționalității ce trebuie respectate pe tot traseul de la conceperea activității până la evaluarea rezultatelor ei.

Necesitatea planificării s-a accentuat în relație cu extinderea activității și cu sporirea complexității acesteia în cadrul entităților microeconomice și al interdependențelor dintre ele la nivel macroeconomic. Asemenea aspecte sunt sesizate de personalități proeminente din SUA, ca și din Europa Occidentală.

Posibilitatea planificării derivă din dezvoltarea și consolidarea pluralismului formelor de proprietate având în centrul său proprietatea privată.

O planificare ce face concurența pe piață mai eficientă sub aspectul economic și social ecologic reglează, împreună cu piața, sistemul economic, ce devine tot mai complex în dinamica interdependențelor sale crescânde.

În economia de piață, planificarea este posibilă în măsura în care: ameliorează informația de care este nevoie; reduce gradul de incertitudine; asigură instrumentele de gestiune și control în situațiile de criză; anticipează și orientează activități și corelații esențiale pentru viitorul concurenței; multiplică șansele prin conștientizarea riscurilor; întregeste mecanismele pieței cu instrumente și pârghii care desemnează consecințele negative ale imperfecțiunii din jocul liber al cererii și ofertei.

Planificarea este o acțiune laborioasă care presupune, în principal:

- a decide în vederea îndrumării activităților economice într-o anumită direcție;
- a stabili într-un document imperativ țintele cuantificate și termenele la care ele trebuie atinse;
- a preciza sarcinile concrete ce revin diferiților operatori economici și sociali, precum și măsurile necesare realizării lor;
- a controla, a audia modul cum sunt îndeplinite toate cele stabilite.

Planificarea economică exprimă o soluție modernă de raționalitate ex ante pentru conducerea științifică a economiei prin favorabilități și restricții, un mecanism de reglare a activităților economice ale țării, compatibil cu regulile economiei concurențiale de piață. Ea urmărește punerea de acord în mod conștient a activităților autonome în jurul unui proiect unificat ce se derulează în timp și în spațiu.

Prin planificarea economică se asigură factorii de producție necesari activităților economico-sociale, pe temeiul unei fundamentări științifice cu ajutorul multor

studii și sinteze, al calculelor tehnico-economice, al modelelor econometrice, al prognozelor, al balanțelor și al altor instrumente adecvate raționalizării resurselor economice, monetare, financiare, valutare și umane. În această acțiune laborioasă se prelucrează numeroase informații economice, se elaborează multe alternative, scenarii și se întocmește planul economic.

Generic, planul este o reprezentare după un anumit tip a unui bun ce urmează a fi realizat ori executarea unui proiect pentru un fenomen sau acțiune viitoare. Planul cuprinde: obiectivele de atins; orizontul de timp; spațiul geografico-economic; resursele necesare; responsabilitățile de decizie și de execuție; principalele modalități de executare a obiectivelor; efectele ce se vor obține.

Planul se distinge de prognoză, mai întâi prin faptul că el reflectă voința decidenților economici. Titularii de plan pornesc de la prognoză și stabilesc tabloul obiectivelor de atins pe grade de importanță, pe termene și pe spații geografico-economice. Astfel, prin planificare, specialiștii introduc în prognoză o dimensiune normativă, adică judecăți de valoare despre cum trebuie să gândească și să acționeze oamenii în economie, cu ce mijloace pentru ca să o transforme. În economia de piață concurențială, planificarea și planul, ca rezultat al ei, sunt complemente ale politicii economice. Planul concretizează opțiunile, prioritățile, direcțiile de evoluție etc. ce decurg din raporturile specifice de piață concurențială. Planul se prezintă „ca un ansamblu rațional de macrodecizii ale statului, tinzând către echilibre concrete și dinamice voite, diferite de acelea pe care economia cu piețe foarte imperfecte le-ar fi degajat prin funcționarea ei spontană”. Planul și piața se corelează ca două mecanisme de reglare a economiei contemporane, fiecare apreciat în sine poate îndeplini doar o funcțiune imperfectă. Combinarea planificării cu planul este necesară și posibilă datorită specificului sistemului economic real de piață, precum și datorită relațiilor cu alte sisteme – social, politic, tehnico-științific, ecologic, al economiei mondiale etc.

Planul s-a folosit inițial la nivelul macroeconomiei. Ulterior, pe măsură ce activitățile economice s-au amplificat și a sporit gradul lor de complexitate și de risc, planificarea și planul s-au intensificat la nivelul microeconomiei. Managementul firmei are o funcție importantă aceea de a planifica activitățile economice prin plan, în relație directă cu dezvoltarea producției și modernizarea lor, cu sporirea cererii de bunuri economice sub aspect cantitativ, calitativ și sortimental, cu accentuarea restricțiilor în domeniul asigurării resurselor economice, cu dezvoltarea investițiilor, cu extinderea relațiilor economice internaționale etc.

Cu cât planificarea respectă mai bine exigențele economiei de piață concurențiale, cu atât efectele ei benefice sporesc. Planificarea nu implică însă obligativitatea agenților economici pentru a parcurge un anumit traseu economic ori de a abandona libertatea lor de acțiune. Ea

are un caracter de orientare și de informare și, de obicei, conține recomandări ce ar putea fi folosite de agenții economice, care pot fi stimulați în acest sens.

Incapacitatea mecanismelor pieței de-a aloca întotdeauna resursele economice într-o modalitate optimă și de a realiza reglarea permanentă a structurilor economice, ecologice, tehnico-științifice ș.a. generează interesul sporit pentru planificarea economică. Caracterul conștient al activităților economice intră de multe ori în dezacord cu modalitatea de reglare a diverselor fenomene sau procese economice. Aceasta se întâmplă deoarece conștientizarea activităților economice se concretizează în proiectarea sau anticiparea acestora, ceea ce presupune o alocare ex ante a resurselor, pe când mecanismele pure ale pieței realizează, de obicei, o evaluare și o alocare reală ex-post a resurselor, ca și a corelațiilor fundamentale ale macroeconomiei. Or, elaborarea planului activităților economice pe termen lung atenuază caracterul instabil (eratic) al ajustărilor sau reglărilor realizate de mecanismele specifice ale pieței.

De mai multe decenii necesitatea planului și planificării economice a trecut în proporții sporite de cadrul activităților economice naționale, constituind un fenomen economico-social internațional, global, cu multiple specificități și caracteristici regionale, zonale, mondiale. Planificarea și planul sunt folosite pe larg pentru orientarea și ghidarea structurilor economice specifice integrării economice internaționale și mondializării economiei, pentru soluționarea problemelor planetare ale omenirii etc.

3. Ținte ale educației strategice

Trecerea la economia de piață concurențial-funcțională prin revigorarea dezvoltării economiei României are o importantă dimensiune educativ-formativă. Înțelegem prin aceasta că evoluția economiei depinde în proporție decisivă de coordonata educațională asigurată prin știință, prin cunoaștere științifică. De aceea, forța de a genera, de a conserva, de a prelucra și de a folosi cât mai eficient informațiile științifice pentru activitatea economică devine fundamentul creativității și motivării, iar realizarea și funcționarea mecanismelor economico-financiare corespunzătoare reprezintă o coordonată esențială a edificării economiei moderne eficiente. Puterea economică a unei firme sau a unei economii naționale se evaluează mai mult ca oricând, înainte de toate, prin capacitatea capitalului uman sau cultural de a inova, de a produce și a realiza pe piața internă sau externă un efect util (produse, servicii etc.) compatibil cu exigențele economice și culturale actuale avansate.

Deficiențele înregistrate în sistemele de formare și educare se regăsesc direct în evoluțiile activității economice la toate treptele ei de agregare (micro, mezo,

macro, mondo). În acest context, specialiștii preocupați de problematica revigorării dezvoltării economice formulează tot mai intens întrebări cardinale de genul:

- educația poate să constituie o cale de impulsionare a dezvoltării economiei românești?
- forța de muncă este pregătită suficient pentru a realiza obiectivele complexe ale restructurării cerute de actuala etapă de evoluție internă și internațională?

Asemenea întrebări generează ținte sau provocări strategice importante pentru procesul formării educației economice a capitalului uman, în scopul percepției corecte a obiectivelor dezvoltării economico-sociale pe termen lung. Or, în acest sens nu există rețete universale sau modele general-valabile pe care să le folosim.

A. Educația economică se realizează prin multiple modalități și acțiuni compatibile cu esența ei. Între acestea se înscrie învățământul de toate gradele, care trebuie să fie în centrul reformării mecanismelor de formare și educare, ca și a celor de dezvoltare a capacității de reciclare perpetuă a forței de muncă, în acord cu exigențele progresului economic, tehnico-științific, ecologic și managerial.

Apreciam că o asemenea țintă se poate realiza în structurile actuale ale învățământului prin îmbunătățiri curriculare, vizând accentuarea preocupărilor factorilor de decizie de a introduce anumite discipline specifice instruirii în domeniul planificării strategice, precum și îmbunătățirea unor module în cadrul disciplinelor economice sau tehnico-economice existente.

Pentru aceasta este esențial ca predarea științei economice, în toate formele sale, să se bazeze pe informații autentice actuale, pe imaginație, perspicacitate, pe cunoașterea modului în care funcționează o economie normală, eficientă, a proceselor și fenomenelor curente, pe un simț înalt al perspectivei și pe tehnicile adecvate de analiză și sinteză economică. La fel ca tehnicienii buni care pot depista ce defecte are un motor complex pentru că știu cum funcționează acesta într-o stare normală, și economiștii buni pot rezolva problemele complicate din economie numai dacă au imaginea clară asupra modului în care funcționează un sistem economic atunci când își îndeplinește menirea în condițiile optime ale planificării strategice.

B. În învățământul universitar economic se pot forma specialiștii în spiritul planificării strategice nu neapărat în cadrul unei specializări anumite, ci în interiorul structurilor curriculare general acceptate. Condiția primordială este însă aceea a calității și însușirii cunoștințelor într-o manieră elevată modernă și cu eficiență formativă autentică. În prezent, de pildă, în fundamentarea deciziilor macroeconomice, economistul guvernamental se confruntă cu o presiune puternică ce provine din aceea că prea mulți

oameni spun că știu cum trebuie rezolvate problemele economice ale tranziției. După opinia acestora, problemele sunt simple, iar singurul obstacol în calea depășirii dificultăților ar fi „lipsa bunelor intenții”. Viața demonstrează, însă, că răspunsurile economistului guvernamental la diferite probleme ale reformei economice, sub forma „Nu este bine așa”, se bazează pe aprecierea că realismul nu este neapărat conservatorism, chiar dacă uneori pare a fi așa ceva, el este știință și luciditate. Tocmai de aceea, J.M. Keynes afirma că economiștii sunt „deținătorii posibilității civilizației” și atât. Acest lucru este de reținut tocmai pentru că alocarea eficientă a resurselor limitate mărește aria posibilităților, dar nu garantează progresul civilizației. „O funcționare lină și bine conturată a societății – sublinia Paul Hayne – conferă indivizilor mai multe șanse de a alege, ea nu garantează, însă, că ei vor alege bine. Modul economic de gândire, în special în democrație, este o importantă măsură pregătitoare, și nimic altceva”.

În asemenea condiții, învățământul universitar economic trebuie să pregătească specialiști cu profil larg, care să aibă capacitatea profesională să aleagă și să acționeze în contextul unor interdependențe specifice concurenței pieței libere și, totodată, să se poată adapta relativ ușor la schimbările din economie. Acești economiști pregătiți pentru domeniile planificării strategice sunt în măsură să înțeleagă felul în care funcționează economia la toate nivelurile de agregare (microeconomic, macroeconomic, mondoeconomic) și să contribuie la promovarea celor mai bune strategii și decizii guvernamentale.

Acești specialiști numiți de Saburo Okita economiști guvernamentali pot fi pregătiți în termenii Economiei generale deoarece „este mai avantajos a modela generaliști, cu o bună pregătire în operațiile unui minister, decât a recicla specialiști în economie. Atât în domeniul particular, cât și în serviciul guvernamental, noul angajat nu va face o anumită muncă, ci va deveni o parte integrantă a organizației, pe durata carierei sale”.

C. O țintă importantă a educației în spiritul planificării strategice o reprezintă costul acesteia. În toată lumea procesul de educație inițială și permanentă înregistrează o tendință crescătoare, justificată într-o anumită proporție prin cheltuielile materiale, de documentare, de transmitere a informațiilor cu ajutorul echipamentelor informatice, ca și de plata formatorilor. Dar, în ultimele două decenii, mai ales în țările aflate în tranziție, aceste costuri au devenit deosebit de mari. Bugetul public acoperă în proporție redusă eforturile educaționale, concomitent cu creșterea alertă a eforturilor personale ale populației. Taxele de școlarizare în învățământul public, taxele foarte mari din învățământul particular, taxele pentru formele de perfecționare postuniversitară etc. influențează nefavorabil educația atât de necesară pentru individ și societate.

Față de această situație se impune o strategie educațională coerentă, care să armonizeze toate potențialitățile materiale, monetare, financiare, valutare și umane care să fie dirijate rațional spre cuprinderea unui număr sporit de oameni în sistemul de formare și perfecționare, mai accesibil folosite în țara noastră. În acest sens, ideea reducerii duratei de instruire în cadrul unei forme preuniversitare sau universitare nu ni se pare a fi o soluție viabilă pe termen lung, întrucât aceasta ar avea unele avantaje monetare doar pe termen scurt.

D. În perspectiva macroeconomiei, unde apar milioane de interdependențe, economistul, pentru a se putea descurca, are nevoie și de o teorie armonioasă coerentă, întrucât aceasta îl învață cum sunt corelate mărimile economice, cum se compatibilizează fluxurile în circuite economice sintetice. „Nimeni nu poate analiza problemele economice fără ceva teorie deoarece faptele și realitățile sunt prea încurcate pentru a se sistematiza singure; ele nu se potrivesc pur și simplu”. Dacă minimalizăm teoria economică ajungem la o situație similară cu aceea din muzică, unde s-ar pretinde ca o persoană cu har muzical să poată, fără noțiuni de teorie și solfegiu, de contrapunct și armonie etc., să interpreteze un concert de Bach, Beethoven, Brahms, Enescu sau Pascal Bentoiu. Ar fi absurd.

E. Formarea în spiritul planificării strategice implică însușirea logică și cronologică, în discipline de studiu autonome sau în cadrul unor module complementare la discipline existente, a fundamentelor planificării strategice (stat–strategie–politica economică; prognoză–planificare–plan; economia sistemică–domeniul planificării strategice; comportamentele economice agregate; alternativele de dezvoltare etc.). Pornind de la asemenea fundamente se impune însușirea în continuare a cunoștințelor referitoare la metode și tehnici de planificare; metodologii de elaborare a planurilor de dezvoltare; modalități de evaluare a rezultatelor macroeconomice și indicatori specifici etc.

În acest fel, planificarea devine un instrument important de instruire a specialiștilor și, totodată, de educare a acestora în domeniul acomodării și reconcilierii diverselor categorii de interese economice, al captării semnalelor

pieței concurențiale și includerii acestora în planuri adecvate, adică să planifice împreună cu forțele pieței, și nu împotriva acestora.

F. Specialistul în planificare trebuie să aibă o pregătire complexă, îmbinând în profesia sa atât cunoștințele despre funcționarea economiei pe verticala și pe orizontala ei, precum și cunoștințe tehnice, ecologice, juridice, manageriale, de etică și echitate etc.

Această îmbinare, absolut necesară, exprimă de fapt o tendință importantă ce se conturează în economia mondială, și anume că economia, tehnica și ecologia îmbracă tot mai mult un caracter universal, global, în timp ce cultura și factorii sociali continuă să exprime identitatea locală și regională. „Deoarece cultura tradițională acționează în sensul păstrării trăsăturilor sociale existente, este imperios necesar ca dezvoltarea să fie compatibilă cu particularitățile sociale și culturale fundamentale”. Astfel, specialistul înțelege că economia de piață liberă, cu mecanismele ei, este superioară economiei de comandă, dar că nici aceste mecanisme nu sunt infailibile.

G. Educația economică în spiritul planificării, și nu numai, presupune multiple și importante forme începând cu învățământul. Deși din titulatura ministerului nostru lipsește obiectul de bază – „învățământ”, totuși aici se plămădește cu responsabilitate soarta generațiilor viitoare de specialiști. Cultura generală, cartea în principal, cu multiplele ei consacări de sute, de mii de ani, moralitatea, și justiția socială contribuie la formarea temeinică a tinerilor și la perfecționarea permanentă a tuturor membrilor societății. Educația este astfel un esențial act științific și act de cultură, care trebuie să fie și un scut protector în fața agresivității imposturii și imoralității, promovate uneori, din păcate, prin scris și audio-vizual, ajungându-se la butada „Bădărănia atacă România”.

Specialistul educat venerează până la senectute, cu prețuire și grațitudine pe cei care slujesc școala, pe cei care i-au sădit în cuget și simțire darurile vieții cinstitute, creștinești. Pasiunea pentru educație prin învățământ și cultură este cu atât mai acută într-o perioadă în care unii dintre noi se închină la vițelul de aur, uitând că avem și un suflet care, bietul de el, trebuie și el hrănit, fără să uităm că „omul nu trăiește numai cu pâine”.

Bibliografie

- Becker, G.S. (1994). *Comportamentul uman. O abordare economică*, Editura ALL, București
- Blang, M. (1992). *Teoria economică în perspectivă*, Editura Didactică și Pedagogică, București
- Bowles, S. (1971). *Unequal education and internal labor market analysis*, în *Review of Radical Economics*, vol. 3, Fullwinter
- Carnap, R. (1972). *Bazele logice ale științei*, București
- Constantinescu, N.N. (1999). *Istoria gândirii economice românești*, Editura Economică, București
- Duponey, P. „Marketing de l’education et de la formation. Les editions d’organisation”, Paris, 1990/1986
- Galbraith, K.K. (1986). *Știința economică și interesul public*, Editura Politică, București
- Dumitru, I. (1997). *Competență și schimbări*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București
- Korka, M., *Education as a Vector for Globalisation, Masă-rotundă internațională asupra dimensiunii globale a educației*, Basel, 11 mai 1998
- Negucioiu, A. (1999). *Tranziția rațională*, Editura Economică, București
- Nica, E. (2006). *Managementul performanței. Perspectivă umană*, Editura Economică, București
- Okito, S. (1992). *Cu fața spre secolul 21*, Editura AGER-Economistul, București
- Popescu, Gh. (2003). *Sensul tranziției*, Editura Economică, București
- Răboacă, Gh., *Oferta de muncă*, INCE, Centrul de Informare și Documentare Economică, nr.7/2000, București
- Suciu, Marta Christina (2000). *Investiția în educație*, Editura Economică, București
- Suciu, Marta Christina, (2000). *Probleme ale formării și ocupării resurselor umane*, Editura și colab. Oscar Print, București